

Előfizetési ár:

(Postán küldve)

Egész évre 32—

Fél évre 16—

Negyed évre 8—

Egy óra . . 3—

□□

ELLENZÉK

POLITIKAI NAPILAP

Előfizetési ár:

(Házhoz hozva)

Egész évre 32—

Fél évre . . 16—

Negyed évre 8—

Egy óra . . 3—

□□

Szerkesztőség:

Kolozsvárt, Deák Ferenc-utca 35. sz. emelet

Alapította: BARTHA MIKLÓS

Kiadóhivatal:

Kolozsvárt, Deák Ferenc-utca 35. Telefon 9.

Választójogi nagygyűlés.

Kolozsvár, október 1.

A választójogi nagygyűlés Kolozsvárt tegnap délelőtt folyt le a Nyári Szinkörben, amely ez alkalomra zsúfolásig megtelt közönséggel. A páholyokat nők foglalták el, akik a földszinten is nagy számban voltak képviselve. A színpadon is minden ülőhelynek akadt gazdája. Az első sorokban az erdélyi főispánok ültek, akik közül ott láttuk: Velits Zoltánt, dr. Papp Józsefet, Tholnay Lajost, Ugron Andrást, báró Diószegi Zsigmondot, gróf Bathlen, báró Horváth, Lengyel József főispánokat.

A reggeli vonat késői érkezése miatt a budapesti vendégek későn érkezvén meg, a gyűlés majdnem egy órával később kezdődött, mint jelezve volt. Háromnegyed 11 órakor jelentek meg gróf Apponyi Albert, Földes Béla miniszterek, akiket a közönség éljenzéssel fogadott. A zöldasztalnál helyet foglaltak: Gróf Apponyi Albert, Földes Béla, br. Kemény Árpád, dr. Apáthy István, dr. Vertán Endre, dr. Posta Béla, Vincze Sándor.

A gyűlést dr. Posta Béla egyetemi tanár nyitotta meg, aki rövid szavakban vázolta, hogy miért kellett a gyűlést összehívni. Ajánlja a gyűlésnek, hogy elnöknek válassza meg dr. Apáthyt és Vincze Sándort. Az indítványt a gyűlés egyhangulag elfogadta.

Apáthy István erre nagyszabású beszéddel nyitotta meg a gyűlést, amelyben a többek közt így szólt:

Sokan vetik föl előttünk és válaszukról függ, hogy helyes okkal gyűltünk-e ma itt egybe? A két kérdés: Miért most? Miért mi is? Miért most, a háboru negyedik évében? És miért mi, erdélyiek is? Miért kell nekünk éppen most, a háboru negyedik évében követelnünk az általános választójogot olyan megalkuvást nem ismerő elszántsággal, aminővel eddig még magyar ember nem követelte? És miért kell nekünk, erdélyieknek is, azaz nem nekünk is, hanem különösen es mindennekfölött nekünk erdélyi magyaroknak követelnünk az általános választójogot? Miért nem szabad a választójogi küzdelem hullámainak a Királyhágón megtörniök. Miért kellene nekünk, erdélyieknek, ha odaát nem is indult volna meg, külön és mindennél erősebb mozgalmat indítanunk az általános választójog érdekében?

Az első kérdésre a „Budapesti Hírlap”-on körösztil a munkapart nem rég így felelt: „... se istennek, se embernek, se királynak, se nemzetnek semmi sérelmével nem jár, ha Magyarország, mely ezer évig fennállott nélküle, még egy vagy két évig, vagyis a háboru utánig az általános választójog nélkül marad”. Ez, tisztelt nagygyűlés, a sötétségnek és az elmaradottságnak örök ígéje. Ez az a formula, mellyel minden haladást, minden reformot végkép

el lehetne aitatni. Ezzel a formulával ütötték el a magyar nemzetet minden jogos követelményétől. Ma ne, majd inkább holnap! És holnap is ugyanezt fognák mondani, mindenik holnapra, az idők végtelenéig. Ezért nincs magyar hadseregünk, ezért nincs külön várművelünk, ezért nincs önálló magyar bankunk. Ezért vagyunk kizsákmányolt koldusok és vérező mártírjai egy soha el nem jövendő holnap napnak.

Az én feleletem az első kérdésre az, hogy az általános választójog nélkül a magyar nemzet és különösen a magyar nemzetnek az a része, mely a háboruban a legtöbb vérrrel, a legtöbb lemondással, önmegtagadással áldozott, a háboru után sem lesz képes áldozatának semmiféle ellenértékét kivívni.

Majd így folytatta:

A második kérdésre, miért akarjuk mi, erdélyiek is, sőt miért akarjuk mi, erdélyiek különösen is az általános választójogot, először is az a feleletem, hogy nem fogadhatom el, mintha Erdélynek más elbánásban kellene részesülnie, mintha másra volna szüksége, mint Magyarországtól többi részének. Nem azért küzdöttek apáink az Unióért, hogy a Királyhágón a súlyos esztendő vámpokait engedjünk szedni a haladás eszméi után, vagy elébük behozatali tilalmat állítsunk.

Beszédét így végezte:

Azért jöttünk ma össze, hogy mi, erdélyiek is megmondjuk ezt ország-világ előtt. Megmondani jöttünk a magyar kormánynak, mely az általános, egyenlő és titkos választójog törvénybe iktatására vállalkozott, hogy nálunk, erdélyieknél türelmetlenebbül ez országban senki se várja ígéretük beváltását. Választójogi nagygyűlésünket ezzel megnyitom.

Hosszantartó taps és éljenzés hangzott fel, amidőn Apáthy beszédét bevégezte, mely után br. Kemény Árpád, a főrendiház alelnöke üdvözölte lelkes és hatásos beszédében a minisztereket és a vendégeket.

Nagy tetszést váltott ki a közönség köréből, midőn így szólt:

— Én, aki nagyon gyakran tartom az eke szarvát, tudom, hogy mit jelent ez: szántani. Tudom, hogy ezzel borítjuk alá a felszínen levő gyomot; tudom, hogy ezzel hozzuk napfényre az erősebb, termékenyebb talajt, amely mindnyájunk jólétét hozza magával. Azt mondják, hogy ez a munka ma nem időszerű. Hát tisztelt nagygyűlés, a mélyenszántó gondolatok költője, Bercsényi azt mondja: „Minden állam talpköve a tisztá erkölcs, mely ha elvész, Róma megdől és rabigába görnyed.” Nézzünk szét akár társadalmi, akár külpolitikai erkölcsaink terén, azt fogjuk látni, hogy nagyon elérkezett az idő, hogy munkába fogjunk, hogy igyekezzünk meggyógyítani ezt a betegséget. Az egyetlen pont, ahová megnyugvással nézhettünk, a vérözön közepette emelkedő oázis, a mi hőseink jelleme, de itt a mi társadalmi életünkben, itt hátul a front mögött, nagyon sajnós, olyan atmoszférába élünk, amely a vértenger páráiból származó aranyesőt juttatott egyeseknek. Erkölcs-e ez?

— Politikai erkölcsainkre jellemző a két egymásután lefolyt választás, az 1906.

évi tiszta választás s ezzel szemben az 1910-iki képviselőválasztás, amely utóbbinál egy kis, nem egészen enyhe nyomás, egy kis, igaz, nem egészen etikai só elegendő volt arra, hogy teljesen meghamisítsa a magyar nemzeti akarat megnyilvánulását. (Taps.)

— Eljött tehát a végső perc, hogy minden megtegyünk nemzeti betegségünk orvoslására. Én ebből a szempontból is sürgősnek és feltétlenül sürgősnek és feltétlenül szükségesnek tartom az általános választójog azonnali keresztülvitelét!

— Ennek a nemzetnek jóléte, haladása tisztán az első lépés megtételétől függ s csak azután következhet el a többi. Ezen az uton kell feltétlenül haladni, azzal a büszkeséggel, amellyel a római polgár mondotta: civis romanus sum, ugy mi is elmondhassuk, hogy: civis hungaricus sum.

— Egy kérésem van az erdélyi magyarokhoz, akik a választójogtól Erdélyt féltik: ne feledjék, hogy ez az országrész multjánál fogva mindig a demokratikus haladásnak volt a kuféje s büszkesége főképpen a történelem azon lapjaira vonatkozik, amelyen a világ demokratikus haladásának előmozdítása van felírva, (Óriási éljenzés és taps.)

Választójogi igazságügyminiszter képviselőjében dr. Vertán Endre országgyűlési képviselő beszélt ezután hosszasan a választójogról. Mindjárt beszéde elején kijelentette, hogy a férfiakon kívül, bár kisebb mértékben, a nőknek is meg kell adni a választójogot. Majd így folytatta beszédét: Én is erdélyi vagyok s ha jönne egy törvényjavaslat, mely veszélyeztetné a magyarság szupremáciáját, én lennék az első, aki ezzel szembeszállnék. De adatok igazolják, hogy ilyen aggodalmaktól félni nem kell, de tudják ezt azok is, akik hazafias ködbe burkolják ezt az aggodalmukat, amelyet ők nem is nemzeti szempontból, hanem saját uralmuk fenntartása céljából ápolnak. Különösen az oláh veszedelemtől féltik az országot. Idézi gróf Tisza Istvánt, aki míg kormányon volt, nem feltette az országot az oláhoktól. Statisztikai adatokkal bizonyítja, hogy román többség alig néhány kerületben van; így a dévaiban 53.6 százalékban, a kolozsiban 50.4 százalékban, a tordaiban 56.3 százalékban. Ez jelentené a nemzeti veszedelmet? Emellett nem veszik figyelembe a magyar állam nemzeti erejét s vonzó hatalmát és megfelelnek még egy csekélységről: az unióról és arról, hogy Erdély sorsát a magyar országgyűlés intézi és így az a néhány bejutó oláh képviselő Erdély sorsát nem dönti el. Rámutat a magyar kerületek egyenlőten beosztására, így például Kolozsvár I. kerületében 4027, a II. kerületben 3765 választó küld egy képviselőt, addig Beszterce 1580, Nagyszében egyik kerülete 1474, a másik kerületébe 1477 választója küld nemzetiségi képviselőket. Ez az arány más kerületekben is. Statisztikai adatokkal bizonyítja továbbá, hogy a magyar nemzet szupremáciája, amely különben nem politikai, hanem birtokpolitikai kérdés, a választójog kiterjesztésével nincs veszélyeztetve.

Földes Béla miniszter szólt Apáthy után és rámutatott arra, hogy az általános választójog nem fogja a magyarság szup-

remáciáját veszélyeztetni, mert mint eddig kulturális, gazdasági téren a magyarság volt az országban a vezető elem, úgy ezután is friss erővel megerősítve a magyarság fog vezetni.

Bokányi Dezső a szociáldemokrata párt nevében tört lánzsát az általános választói jog mellett.

Szász Zombor országgyűlési képviselő az országgyűlési függetlenségi párt nevében üdvözölte a gyűlést. Pilisi Lajos Budapestről a radikális párt üdvözlését tolmácsolta. A feministák részéről Glücklich Vilma tartott lelkes beszéde.

Ezután gróf Apponyi Albert állott fel szólásra és az ő lebilincselő, gyönyörű beszédével a legnagyobb tetszést és hatást váltotta ki a közönség köréből, amely igazi áhitattal és odaadással hallgatta, mint egy apostolt. Beszéde elején a jogról így szólott:

A jog egyúttal kötelesség is. Igen helyes azoknak az álláspontja és igen jó azt hangsúlyozni, akik azt mondják, hogy jog nem képzelhető kötelesség nélkül. Igen, minden joggal össze van kötve már a kötelesség, ha nem is más kötelesség, hát az a kötelesség, hogy azt a jogot lelkiismeretesen gyakoroljuk. Másfelől mélyen tisztelt nagygyűlés, nem is gondolható kötelesség jog nélkül, nem is gondolható, hogy a társadalom két nagy kategóriájára oszljon, amelyeknek egyike — tulajdonal beszélnek, riktó színekkel akarom odaállítani a tételt — csak jogokat bír, kevés kötelességteljesítéssel, a másik pedig óriási kötelességteljesítésre van utalva a jogok gyakorlása nélkül. Ez minden körülmények között visszas állapot és amilyen erkölcstelen tanítás az, amely szerint jogról kötelességérzet nélkül beszélnek, épp oly téves és nagy társadalmi vonatkozásban erkölcstelen az, amely a kötelességteljesítéstől meg akarja vonni a jogot.

Nos hát ezért vált aktuálissá a választói jog a háboruban. Mindaddig, ameddig a tömegek csak a polgári életnek kirívóan kevesebb kötelességeit teljesítették, mindaddig, amíg csak munkájukkal a mindennapi élet csendes áldozatainak elviselésével teljesítették kötelességeiket, bár akkor is erkölcstelenség volt tőlük a jogokat megtagadni, de ez a jogfosztás még sem volt oly kirívó. De most, mikor a kötelességteljesítés elmege egészen az önfeláldozásig, most, midőn a kötelességteljesítés a vérontásnak, a családi békének, az egész egzisztenciának feláldozásával jár, ma ettől a kötelességteljesítéstől megtagadni a vele együtt járó jogot, oly vérlázító tény volna, hogy az eseményeknek a logikája a világháborúval hozott áldozatnak, az elomlott vérnek a szava égbe kiáltana azok ellen, akik a vért elontott hősköztől, a mindent feláldozni kész hazafiaktól, a népnek fiaitól a megfelelő polgárjogokat megtagadnák. (Taps.) Ezért tette aktualissá a választói jogot a háboru.

De még másért is. Igen nagy feladatok előtt fogunk állani a háboru után, nevezük azokat rekonstrukciónak, vagy egyszerűen konstrukciónak, annyi bizonyos, hogy rengeteg munkát kell végeznünk. A háboru áldozatai után a békének új áldozataira lehetünk elkészülve. Nagy nemzeti veszteségeink pótlása, a nemzeti életnek az a lerokkadástól való megmentése, tisztelt népgyűlés, nem fog jönni újabb nagy és súlyos áldozatok nélkül. No hát, mikor ez a perspektiva van előttünk, mikor a társadalomnak egész teherbírását meg kell feszíteni azért, hogy a nemzetet új élethez ébresszük, akkor kell valamely biztosítéknak lennie arra nézve, hogy ezek az új terhek igazságosak, a társadalmi igazságnak megfelelően legyenek elosztva. Ezt a biztosítékot, mélyen tisztelt népgyűlés, a jelenlegi parlament összetétele nem nyújtja, ezt a biztosítékot a népnek csak egy olyan parlament nyújthatja, amelynek összetételéhez minden polgár a maga szavazatával hozzájárul és amelyben mindenki a maga képviselőjét ott látja. (Taps. Éljenzés.)

Mélyen tisztelt népgyűlés! Beszélnek veszélyekről, beszélnek nemzeti veszélyekről. Hát én mélyen tisztelt népgyűlés, egész életemben a nemzeti eszmének szolgája voltam, (Éljenzés) soha a nemzeti szellemnek szolgálatától nem tértem és amíg egyáltalán Isten erőt ad nekem, ez a törekvésem gyengülni nem fog és teljesen össze tudom egyeztetni én is a nemzeti egységhez való ragaszkodást és a patriotizmus legizsibb lángját az emberiségi nagy ideálokért és az emberi testvériség eszmájéért való rajongással, teljesen össze tudom egyeztetni, de ezek a nagy perspektívák nem mentenek fel engem az alól, hogy azt nézzem elsősorban, már mint aktív államférfi is, ami a legközelebbi feladatam: ennek a nemzetnek megmentését, ennek a nemzetnek biztosítását. Azt a bizonyos legendát, hogy az általános választói jog veszélyezteti ennek az országnak nemzeti egységességét, ennek a nemzetnek magyar jellegét, bevallom bűnömöt, én is multban utánuk beszéltem azoknak, akik ezt hirdetik. Beszéltem mindaddig, amíg mélyen bele nem néztem a statisztikába, amíg mélyen bele nem tekintettem az adatokba. (Felkiáltások: Eljen Apponyi!)

Most, hogy ezeket ismerem, felelősségem teljes tudatában szólok itt és itt nem államférfi felelősségemről van szó, mert hiszen azt az igen tisztelt népgyűlés nincs hivatva érvényesíteni; hanem ennél előttem sokkal magasabban álló emberi és erkölcsi felelősségem teljes tudatában szólok, midőn azt mondom, hogy az általános titkos választójog érvényesítése ebben az országban legjobb tudomásom szerint éppenséggel nem jár ennek a nemzetnek politikai egységére és magyar jellegére semmi veszéllyel. Sőt! Nem tudjuk tovább tartatni ennek a nemzetnek nemzeti jellegét, nem tudjuk ezt a nemzetet oda juttatni, ahova jutnia kell, hogy ne csonka, hanem teljes nemzeti életet éljen, hogyha ezeknek a nagy céloknak a kivételével nem egyesítjük az ország élőkét és azt a munkás népet, amely vérejékeivel megszerzi mindennap mindnyájunk megélégedését. (Hosszantartó lelkes éljenzés és taps.)

A nagy beszéd után Torma Miklós ajánlatára egyhangulag megválasztották a választói blokk 22 tagját. Vincze Sándor zárószavai után a gyűlés két óra után véget ért.

Az Erdélyi Szövetség nagygyűlése.

Kolozsvár, okt. 1.

Az Emke első közgyűlései jutottak eszünkbe tegnap délután, midőn a városháza közgyűlési termébe beléptünk. Akkor, sok évvel ezelőtt is az az érzés szállta meg lelkünket, ami a tegnap, hogy az erdélyi magyarságnak össze kell fogjon, mert Erdély veszélyben van. Csak hogy akkor pártkülönbség nélkül ott láttuk Erdély színéjéjét, míg tegnap sajnos tapasztaltuk, hogy a pártpolitika igen sok kiváló férfit Erdélynek távol tartotta az Erdélyi Szövetség nagygyűléstől. Pedig eljöhett, beszélhetett azon mindenki, mert az Erdélyi Szövetség nem szolgált és nem szolgál pártpolitikát, hanem kizárólag a magyarság, Erdély érdekében létesült és munkál. Tegnap is minden felszólaló tartózkodott a pártpolitikától és csak azon honmentő cél lebegett mindenki szeme előtt, hogy miként lehetne Erdélyt erőssé, boldoggá tenni.

A gyűlésnek nagy súlyt kölcsönzött, hogy azon a kormányának két illusztris tagja gróf Apponyi Albert és Földes Béla miniszterek is megjelentek, akik felszólalásaikban nagyfontosságú és nagyérdékű kijelentéseket tettek. Különösen gróf Apponyi Albert, akinek minden kijelentését lelkes taps és éljenzés kísérte. De kijutott az elismerés és helyeslés a többi szónokoknak is.

Elsősorban gróf Bethlen Istvánnak, aki ismeretes állásfoglalása miatt az általános választói jog kérdésében ma egyik legérdekesebb politikusa az országnak. Nagy érdeklődés és kíváncsisággal várta ezért min-

denki gróf Bethlen István beszédét, de a nemes gróf egyetlen szóval sem érintette a választói jogot, hanem nagy tudásával, ismeretével, mély itető képességével fejtegette, hogy Erdély társadalmát erőssé kell tenni felfelé, hogy majd a békekötés rendén és azután törekvései, vágyai érvényesülhessenek. Fundamentumát újra meg kell alapozni, mert a háboru erősen megingatta azt. Védelmi szempontból pedig ellátni mindazon kellekkel, hogy többé Románia betörésétől ne kelljen félnünk. És már most tiltakozni az ellen, hogy Románia bárminő közjogi kapcsolatba hozassék Ausztria-Magyarországgal, mert ez örökös veszedelmet jelentene. Megakadályozni, hogy Erdélyben a magyarság földje, amely a magyar szupremáciát is jelenti, idegen kézre kerüljön. Garanciákat kapni, hogy a nemzetiségi kérdést nem paktálással, megalkuvással kell megoldani és kérlelhetetlen szigorral büntetni kell azokat, akik a hazához hűtlenné lettek.

Igen nagy hatással szólott ezután dr. Bíró Balázs, aki rámutatott arra, hogy már a háboru kitörése előtt Románia mily galádul viselkedett velünk szemben és milyen ötelő karokra találhat Romániában azok a gazok, akik hazájukat megtagadták és legnagyobb ellenségeink lettek. Dr. Király Aladár Háromszék vármegye főispánja, dr. Kenéz Béla, Vákár Arthur, dr. Zakariás János, Sümegi Vilmos beszédei mind megannyi megnyilatkozása voltak azon jogos kívánalmaknak, amelyek minden erdélyi magyar ember lelkét eltöltik. Koronája volt mind ezen lelkes és magvas beszédeknek Apponyi gróf rövid felszólalása, amelynek minden mondata egy kijelentés, egy ígérlet volt. Nem rideg miniszteri szölamok, hanem nemes hazafiságtól, forró hazaszereietől teltt kinyilatkoztatások, amelyekből kiértzett, hogy azok tetté is fognak válni.

Éppen így hatott Földes miniszter refeljalása is a felhangzott kívánalmakkal szemben, amelyek nemcsak meghallgatásra találnak nála, hanem azokat így akarni fog megvalósítani is.

Az impozáns és értékes gyűlés lefolyása különben a következő volt:

Apáthy István elfoglalván az elnöki széket, vázolta, hogy a Szövetség 1914. év decemberében alakult meg és munkatervét, programját 1914. év január havában dolgozták ki Marosvásárhelyt. A Szövetség munkálkodását a háboru csakhamar megszakította és azért a vezető tanácsot csak mostanra tudták összehozni. A háboru sok tanubizonyoságot nyújtott, melyek a szövetség programját nemcsak igazolják, hanem munkaprogramját e tanúságok hatása folytán ki is kell még bővíteni. Üdvözlí Apponyi Albertet, aki a Szövetség születése alkalmával is jelen volt. Földes Béla minisztert, Joksman Nándor főispánt Mezőssy Béla miniszter és Velits Zoltán főispánt Ugron Gábor belügyminiszter képviseletében.

Ajánlja, hogy a vezető tanács élére három elnököt, három ügyvezető elnököt és hat alelnököt válasszanak. Dr. Fejér Geró státsi előadó indítványára ezután elnöké gróf Bethlen István, báró Kemény Árpádöt és Ugron Gábort, ügyvezető elnöké dr. Apáthy Istvánt, dr. Bedő Sándort (Marosvásárhely) és dr. Zakariás Jánost (Brassó) választották meg. Alelnökök lettek: dr. Papp József, Király Aladár, dr. Posta Béla, dr. Vertán Endre, dr. báró Horváth Emil és Torma Miklós.

Apáthy erre felkérte báró Kemény Árpádöt az elnöki tiszt vezetésére. Kemény báró elnöktársai nevében köszönetet mondva a bizalomért, kijelentette, hogy a kötelességet tisztelettel fogadják, becsülettel teljesíteni is fogják azt és igyekezni fognak, hogy a szavak, az ígértek tetekké váljanak.

Gróf Bethlen István határozati javaslata.

Gróf Bethlen István volt az impozáns gyűlés első szónoka, aki a következőket mondotta:

Elérkezett az ideje annak, hogy a szövetség céljai körvonalaztassanak. Mikor arról van szó, hogy a véres háború békekötéssel fejeztessék be s érvényesüljenek a nemzetek törekvései s előálljon minden nép a maga eddig titokban tartott aspirációival, kétszeresen fontos, hogy hangot adjunk azoknak a kívánságoknak, amelyek a társadalomban élnek s azt célozzák, hogy Erdély a békekötés révén számításait megtalálja. Mit követel az erdélyi társadalom? Követeli, hogy garanciákat kapjon arra nézve, hogy megszűnjön az a gyakran felülről szított politika, hogy az egyes nemzetiségeket játszák ki ellenünk. Garanciákat kell kapnunk, hogy az a megtámadtatás, amelynek részesei voltunk Románia részéről, meg ne történhessek és legalább is megnehezíttessék.

Szerinte a nemzetiségi kérdést a háború nem oldhatja meg. Az ő javaslata a nemzeti kiegyenlítődésnek, mondhatni a nemzeti katasztrófa helyreállítására irányulna amit a világháború költségeinek tizedrészével is megvalósíthatunk volna. Ha ezt olyanformán oldják meg, hogy a polgároknak az a része, amely más állammal rokonszenvezik, áttelepíttessék oda és viszont, ezt vérontás nélkül, sokkal kevesebb pénzzel megoldhatták volna.

Vasutpolitikai téren utal az ismert szomorú adatokra. Bukovina és Erdély kölcsönös katonai védelme teljesen nélkülözi a forgalmi összefüggést. Vasutaink gyarlósága nagy katasztrófába sodorta volna Erdélyt, ha, amiről van szó, a Maros védelmére szorulunk, a vasutvonalak hiánya miatt nem láthatuk volna el katonával ezt a védelmi vonalat. A gazdasági és nemzeti szempontokat nem sorolja fel, mert csak ismétlésekbe bocsátkoznánk. Ezen a téren nincs szükség beszédre már, türelmünk elfogyott s joggal követeljük azt meg, hogy Erdély rekonstrukciójánál elsősorban Erdély vasuti hálózatát építsék fel. Tiltakozik ellene, hogy e kérdésben bármily szempontot kijátszanak ellenünk.

Majd rátért a birtokpolitikára, amelyről azt mondja, hogy sokan kirugják a lábuk alól a talajt, ha nincsenek is ráutalva. Feledek, hogy a nemzeti szupremácia kérdése azon fordul meg, hogy kié a föld. Rengeteg azoknak a száma, akik csak nyereszkeskedésre használják fel a földbirtokot. A földművelésügyi miniszter megbízásából nemrég bejárta Erdélyt s konstata, hogy a magyar földbirtok veszélyben van. Ha szabad megtiltani, hogy egy véka babot eladjon valaki, nem tilthatják azt meg, hogy a földet az állam tudta nélkül bárkinek eladhassák? Egy véka bab nem árthat az országnak, de 70.000 hold eladása kockára teszi a nemzet jövőjét.

Bethlen ezután az elnöklő Kemény Árpád báró megbízásából javaslatot terjesztett elő, amely proklamálja hadkiegészítő kerületeinknek a mai területiális elv elejtésével oly megállapítását, hogy összes ezrcdeink létszámának többsége magyar legyen s egy-egy nemzetiségből egyetlen ezredben se legyen 25 százaléknál nagyobb kontingens. A javaslatot, amelynek célja az, hogy a magyarsággal és érzésben, nyelvben közeljenek hozzánk, szintén egyhangulag fogadják el.

A határozati javaslatokat elfogadták.

Biró Balázs szólott ezután, rámutatva arra, hogy Romániával szemben sohasem tudunk kellő eréllyel és súlylyal eljárni. Folytonos megalázkodásban, visszavonulásokban volt részünk. A nemzetiségi kérdést karddal nem lehet megoldani, hanem a közállapotok olyan megjavításával, hogy mindenki jól érezze magát itthon a hazában és ne vágyakozzékki. Üdvözli Apponyit, aki végre szakított azzal, hogy csak folyton programot adjunk, de semmit se tegyünk. Örömmel látja, hogy Apponyinak van bátorsága a nemzetiségekkel szemben az állam súlyát éreztetni. Indítványozza, hogy a Szövetség feliratilag forduljon a kormányhoz,

hogy folytassák tovább azt a kulturpolitikát, amelyet Apponyi most megkezdett.

Dr. Király Aladár főispán azt indítványozta, hogy a Szövetség irjon föl sürgősen, hogy a segélyezések, kamatmentes kölcsönök, előlegek, kártérítések ne a kormánybiztosság, hanem a főispánok útján eszközöltessék, mert azokra gyors szükség van. Az indítványt elfogadták.

Földes miniszter igéri, hogy a Hegyi Gyula által szerkesztett iparfejlesztésre vonatkozó memorandumot nem fogja az asztalfiókjába tenni, hanem tanulmányozni és amit lehet, meg is valósítani. Utalt arra, hogy a háborúban sok pocsékolás történt anyagban és tőkében, pedig néhai Rudolf trónörökös mondotta volt: „A legnagyobb tőke az ember.” A németektől ebben a tekintetben is vehetnénk példát. Végül kijelentette, hogy gazdag Magyarországot nem tud elképzelni gazdag Erdély nélkül.

Vákár Arthur Apponyi figyelmébe ajánlja a gör. kel. vikariátus és püspökség dolgát. Torma Miklós indítványozza, hogy Mezőssy miniszternek üdvözlő távirat küldessék, elfogadtatik. Dr. Zakariás indítványára kimondták, hogy a Szövetség részére Kolozsvárt központi irodát állítanak be. Sümegi Vilmos orsz. képviselő fölpanaszolja, hogy míg például Gyöngyöseri, ahol a szőlőből kár többszöröse meg fog térülni, több millió gyült össze, király, kormány, társadalom segítségére sietett, addig a szétduzt székely vármegyéknek alig gyült össze valami. Indítványozza, hogy a szövetség szólítsa fel az erdélyi képviselőket és főrendeket, hogy Erdélyért tegyenek meg minden lehetőt.

Gróf Apponyi kijelenti, hogy rendkívül jóleső érzéssel vett részt a tanácskozásokon, meggyőződése, hogy ez az értekezlet természetes kiegészítője a délelőttinek. Mert amilyen hűséges harcosa akar lenni a demokratikus fejlődésnek, éppen olyan intranzigens képviselője a nemzeti állam fejlődésének és a magyar önállóságnak. Nagy szükség van a közvélemény támogatására, sőt ellenőrzésére, mert ahogy erre Biró Balázs rámutatott, Bethlen István méltatlankodva mondta, hogy Pop Csicsó igyekezzei gátat vetni törekvései elé. Bár csak Pop Csicsó vétett volna. Az aknamunkával szemben szüksége van a magyar közvélemény támogatására.

Ami a konkrétumokat illeti, kilátásba helyezi a gör. kath. egyházak rendezését és tanulmányozni fogja a gör. keleti püspökség dolgát is. Egyebekben igazat ad Birónak, hogy a nemzetiségi kérdés megoldása, valódi kezelése a magyar állami életnek az egész vonalon való egészséges irányba terelésével egyértelmű. Erdélyt minden irányba megerősíteni kell, mert ez különben nem erős végvára, hanem tátongó sebe lesz a hazának. Erdélyben meg kell csinálni mielőbb a katonai, etnografiai és kulturhárt. Erdély megmentésében reméli, hogy Mezőssy Béla erős segítőtársa lesz. Kijelenti, hogy a közhatalom minden megnyilatkozásában magyar kell legyen. Igéri, hogy mindenbe, ami tőle függ, magyar, nemzeti tartalmat fog belevinni. Leikes taps hangzott fel erre.

Kemény Árpád indítványára kimondták, hogy az erdélyi földbirtokok könnyelmű eladását megmentendő, sürgősen deputáció meg Bethlen István vezetésével a kormányhoz, hogy törvényhozásilag akadályozzák meg az erdélyi birtokok eladását és azok eladását, amelyek a háború alatt eszközöltettek, semmisíttessenek meg, mert ha az államnak joga van egy véka bab felett rendelkezni, akkor a föld felett is rendelkezhetik. Ezzel a nagy szabású, lelkes és hazafias nagygyűlés véget ért.

Lapunk előfizetési ára:

Negyedévre	8 K
Egy hóra	3 K
Egész évre	32 K
Félévre	16 K

A ref. egyházkerület közgyűlése.

Az erdélyi református egyházkerület szombaton délután folytatta délelőtti megkezdett gyűlését.

Egyik rendkívüli érdekessége az enyedi egyházmegye alkotmányrevíziót sürgető indítványa volt. Dr. Kolosváry Bálint egyetemi tanár nagyszabású dolgozatban fejtette ki annak lehetetlenségét és dr. Bedő Sándor marosvásárhelyi ügyvéd és Kovács László koronai lelkész hozzászólása után le is vették a napirendről. Határozat kimondása után még Nagy Károly püspökhelyettes köszöntö meg a beleg Kenessey nevében a közgyűlés egyhangú állásfoglalását.

Kolozsvár népét, sőt egész Erdélyt elsőrendűen érdeklő tárgya következett ezután Boér Elek egyetemi tanár előadásában. Örömmel értesült a közgyűlés, hogy már telke is van a felső leány-nevelőintézetnek még pedig a Magyar-utcában és pedig 3 és fél hold, kitűnő fekvésű helyen. Az 504.000 korona árt nem sokalta a közgyűlés és a vásárt így jóváhagyta, 10.000 koronás pályadíjat tűzven ki egyben az építkezésekre is.

Nagy lelkesedést keltett br. Kemény Árpád 8000 koronás szép adománya és a 150.000 koronát kitevő gyűjtés, melyhez az egyházkerület maga is hozzájárul. Minden egyházmegye önkéntesen hozza meg áldozatát és vetélkedve igyekeznek a derék magánosok is e nagyszabású intézet létesítését mennél jobban biztosítani.

Mi sem bizonyítja jobban ez iskola óriási hiányát mint az, hogy kénytelen volt a kerület még az építkezések előtt ideiglenesen Enyeden megnyitani annak egyik tagozatát, a ref. tanítónőképzőt.

Számos kollegium előjáróságának, tanárainak kiegészítése után az igazgatótanács jelentése következett az oláh beöréssel kapcsolatban tett intézkedéseiről. Ignác László, Hegyi Károly, Vajda Ferenc hozzászólása után közgyűlési határozattal köszönetet szavazott Boér fogadónoknak és az igazgatótanácsnak.

Még a szászrégeni egyházközség kérését tárgyalta és teljesítette a közgyűlés iskolája megosztása tárgyában, majd a marosi egyházmegye felebvezését utasította el a harangok árának lefoglalása tárgyában.

Nagy Károly püspökhelyettes lendületes szavakban köszöntö meg Zeyk elnök főgondnok tapintatos és fárasztó gyűlés vezetését, mire a közgyűlés este 7 órakor — a tagok lelkes óvációja között — bevégződött.

Felhívás előfizetésre!

Az év utolsó negyedére kérjük az előfizetési díjak megküldését. Árunk maradnak a régiek:

Negyedévre 8 K
Egy hóra 3 K

Kérjük az előfizetési díjakat mielőbb megküldeni a kiadóhivatalnak. Elő lehet fizetni bármely naptól kezdve.

HIREK

— A háború hírei. A hivatalos jelentések szerint az orosz-román fronton nem történt nevezetesebb esemény. Az olasz harctéren a Monte San Gabrielle mellett ismét elkezdett harcok szünetesek voltak. Az olaszok minden támadását visszavertük.

A francia fronton a rossz látási viszonyok miatt a harci tevékenység lanyha volt. Semmi nevezetesebb esemény nem történt.

— **Tanfelügyelők értekezlete.** A tanfelügyelők ma délelőtt az egyetemi könyvtárban értekezletet tartottak, amelyen gróf Apponyi miniszter is megjelent.

— **Földes miniszter elfutása.** Földes Béla átmenetgazdasági miniszter, tegnap este a gyorsvonattal visszautazott Budapestre.

— **Wekerle miniszterelnök a nála járt államtitkárokna** megigérte, hogy miután csak pénzbeli eszközökkel a tisztviselői kar helyzetén segíteni nem lehet, az állami alkalmazottaknak naturaliakkal való ellátására főképpen a tisztviselők élelmezésének kérdését óhajtja sürgősen rendezni.

— **Ma délután az egyetemi könyvtárban** fogadta Apponyi Albert azokat a küldöttségeket, amelyek egy s más ügyben kihallgatást kértek. Elsősorban a tanügyi embereket fogadta, azután a küldöttségeket, amelyeknek sorában ott volt Kolozsvár város küldöttsége is Haller Gusztáv polgármester vezetése alatt.

— **Új egyetemi tanár.** A király a közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. Haar Alfréd kolozsvári Ferenc József tudományegyetemi nyilvános rendkívüli tanárt a törvényszerű illetményekkel nyilvános rendes tanárrá kinevezte.

LEGUJABB

Az „Ellenzék” távirat-telefon- és expressz-tudósításai.

Az angolok rommá lótték Osztendét.

Budapest, okt. 1.

Berlinből jelentik: A haditudósítók értesítése szerint Ostende az angol hajóágyúk kiméletlen tüzelése következtében csaknem rommá dőlt. Egész városnegyedek romokba hevernek. Az angolok nem kimélték sem a templomokat, sem a kórházakat.

Az olasz király és Poincare tanácskoztak.

Budapest, okt. 1.

Berlinből jelentik: Az olasz király szerdán Belfortban volt és tanácskozott Poincare elnökkel, Ribot-tal és Painlevével. Meglátogatta a Somme frontot és a különvonton konferencia volt, amelyen részt vettek: Petain, Painlevé és Castelnau.

A pápa újabb jegyzéke.

Budapest, okt. 1.

A Havas-ügynökség szerint a pápa a központi hatalmak jegyzékének átvétele után az angol követnek újabb jegyzéket adott át.

Megnyilt a békekongresszus.

Budapest, okt. 1.

Berlinből jelentik: Ma megnyilt a nemzetközi békekongresszus.

Az orosz tengerészminiszter lemondott.

Budapest, okt. 1.

A Vossische Zeitung jelenti, hogy Verderevazky orosz tengerészminiszter lemondott, miután a balti és fekete tengeri flotta fenyegetővé vált magatartásán nem tudott urra lenni.

A magyar sajtó kritikája idegességet okozott Berlinben.

Budapest, okt. 1.

Berlinből jelentik: A magyar sajtó kedvezőtlen kritikája a német kancellár beszédéről itt nagy idegességet keltett.

A kancellár nyilatkozni fog a hadicélokról.

Budapest, okt. 1.

Berlinből jelentik: A kancellár csütörtökön a plenumban újra beszélni fog, amikor bővebben ki fogja fejteni Németország hadicéljait.

A német repülők Angliában.

Budapest, okt. 1.

A Reuter-ügynökség jelenti: Tegnap este újra német repülők jelentek meg Essex és Kent felett. Később támadást intéztek London ellen. Eddig nincs hír emberáldozatról.

Újabb elsüllyesztés.

Budapest, okt. 1.

A berlini Wolff-ügynökség jelenti: Buvárhajóink az északi tengeren 25.000, a többi tengeren négy gőzöst, nyolc vitorliást, egy halászhajót süllyesztettek el.

Olasz minisztertanács.

Budapest, okt. 1.

Luganoból jelentik: A tegnapi tartott minisztertanácsban Cadorna főparancsnek is részt vett.

Konferencia.

Budapest, okt. 1.

A szövetségesek katonai diplomáciai képviselőinek konferenciája legközelebb összeül Párisban.

Színház.

Téli Színház.

Hétfőn: Három a kis lány. (Kezdet 7 órákor. Bérlet 19 sz. C.)
Kedden: Ó Teréz! (4-edszer. Kezdet 7 órákor. Bérlet 0 sz. D.)
Szerdán: D. u.: Aranyember. (Jótekonycélú előadás mérsékelt helyárral a Gyermekvédő Liga javára.)

Felolós szerkesztő és laptulajdonos:
Magyary Mihály

Szerkesztő: **Dr. Polcz Radó ügyvéd**

Szinkor-mozgó.

Előadások		Előadások	
hétköznapokon:		ünnepek és vásárnap	
Első előadás 6 órákor	Második „ 7 1/2 „	Első előadás 2	6
Harmadik „ 8 1/2 „	Negyedik „ 9 „	Második „ 4 fél „	
		Harmadik „ 5 „	
		Negyedik „ 7 fél „	
		Ötödik „ 8 „	
		Hatodik „ 10 fél „	

Műsor:

Hétfőn és kedden

Hypocrites.

(A mesztelen igazság.)

Szerdán

A keresztes pók.

csütörtökön

A keresztes pók.

Pénteken és szombaton

A csikós.

Vasárnap

A csikós.

Helyárrak:

Pályanyúlás 1.50 kor.
Földszinti ülés 1 kor.
Alsó erkély 70 fillér.
Felső erkély 50 fillér.